
Problémy německé a evropské východní politiky

Kurt Biedenkopf

I.

Nedávno jsem četl historiku od Ulricha Becka. Byl nalezen Stalinův dopis na rozloučenou. Stálo v něm: „Soudruzí, neztrácejte hlavu! Kdyby se snad mělo stát, že by na svých protikladech nezkrachoval kapitalismus, ale komunismus, pak rozpusťte Sovětský svaz, sjednoťte Německo a usilujte o vstup Moskvy do Severoatlantické aliance. Z takové rány se Západ už nikdy nevzpamatuje.“ Musím dodat, že je to jen historika, ale dobře vymyšlená.

Západ si ještě ani nestačil plně neuvědomit dimenze změn vyvolaných koncem studené války a rozpadem bipolárního světa. Ovšem vyvolaný zmatek už nabyl pozoruhodných rozměrů. Naše léta používané pojmy přestaly platit. Pocházejí totiž z doby studené války, nesou tedy v sobě geny doby svého vzniku. Pokud se je pokusíme aplikovat na současnost, nejenže ztratí svůj obsah, ale dokáží v pravém slova smyslu napáchat dodatečné škody. Dokonce i v těch oblastech, pro něž byly až dosud nesmírně užitečné.

Co udělá světová velmoc, když ztratí svého dosavadního partnera, tedy druhou světovou velmoc? Jak může taková velmoc zůstat číslem jedna ve světě, v němž už žádné číslo dvě neexistuje? Má v takovém případě ještě vůbec smysl usilovat o pozici světové mocnosti číslo jedna? Snad žádné jiné přání by v takové chvíli pochybností nebylo přirozenější než přání po návratu oné druhé světové mocnosti. Svět byl před zhroucením Sovětského svazu daleko přehlednější a méně komplikovaný než to, co se nyní vyvíjí ve východní Evropě, ale co ještě nenalezlo svůj nový řád.

Co udělá spojení, jehož *raison d'être* bylo odvrácení nebezpečí vycházející z „říše zla“, když ona říše už zmizela? Krátce před pádem berlínské zdi vyhrožoval Jakovlev jednomu z hostů, že Sovětský svaz může Severoatlantické alianci způsobit ochromující trauma tím, že mu prostě vezme nepřítele! Od té doby se tato hrozba naplnila dobrovolným rozpuštěním Sovětského svazu. Od tohoto okamžiku hledá Severoatlantická aliance nové úlohy, a tím i svou novou identitu. Zhroucení statiky konfrontace způsobilo zmatek i v tomto ohledu. Ztratili jsme orientaci a nová není v dohledu. Nejvíce tím trpí lidé v bývalé Jugoslávii.

Zmatkem, který vzniká z toho, že staré odpovědi už nestačí na nové otázky, protože staré pojmy už nesouhlasí a jistota cílů je ztracena, trpí i naše současná zahraniční politika nejen vůči Rusku, ale i vůči někdejšímu východnímu bloku. Rád bych se zde proto zmínil alespoň o některých symptomech nejistoty a o ztrátě orientace.

1) Hovoříme o tom, že Sovětský svaz zanikl. Avšak zanikl nejen Sovětský svaz, ale zmizela i někdejší carská říše, kterou Rusko budovalo po 400 let. Je proto nepravděpodobné, že by tento historický čin zůstal trvale bez odezvy. My ovšem vycházíme z přesvědčení, že se Rusko s rozpadem svého historického díla smíří. Je třeba si však uvědomit, že to, co by v očích mnoha Rusů vypadalo jako znovusjednocení, by v našich očích – kdyby k tomu došlo – bylo agresí.

2) Vycházíme z předpokladu, že instituce našeho politického a hospodářského systému pouze přenesené do států východní Evropy tam budou fungovat stejně jako u nás. V naší praktické politice přitom nebereme na vědomí, že náš řád je výsledkem historického pro-

cesu trvajícího celá staletí – od antiky přes Francouzskou revoluci až k dnešku. V západní Evropě zasáhlo osvícenství nejen elity, ale i nejširší vrstvy obyvatelstva. Avšak východní Evropa se na podobný vývoj odvolat nemůže.

3) Zjevně máme v úmyslu zapojit Rusko i ostatní země Společenství nezávislých států do našich institucí, které jsme vytvořili pro spojení západoevropských států s cílem integrovat je v jednom celku. Rozšíření západoevropských institucí o země nenáležící k západoevropskému kulturnímu prostoru však způsobí, že se charakter těchto institucí změní. Přinejmenším přistupujeme na riziko, že nebudou schopny plnit své původní poslání. Tím ovšem ohrožujeme soudržnost Evropské unie, které – mimo jiné – vděčíme také za evropský mír a za náš blahobyt.

4) Ospravedlňujeme přijatá opatření – mimo jiné – i tím, že je nutné pomáhat ruskému prezidentu Jelcinovi. Považujeme totiž Jelcina za muže, jenž dokáže Rusko reformovat a dovést ho k tržní ekonomice. To, že v poslední době stále častěji zastává nacionalistické pozice a že zdůrazňuje nárok Ruska na postavení světové mocnosti, omlouváme tím, že musí vzít svým nacionalistickým odpůrcům vítr z plachet.

Abychom pomohli stabilizovat jeho vládu, neodpíráme Jelcinovi další hospodářskou pomoc. Jsme rovněž připraveni k zahraničněpolitickým koncesím. Například vítáme jeho ochotu angažovat se na Balkáně přesto, že až dosud bylo cílem západní Evropy držet Rusko od Balkánu co nejdále. Ruskému prezidentovi slibujeme, že Rusku otevřeme cestu k plnohodnotnému členství v G 7. Jsme připraveni udělit Rusku zvláštní statut v Partnerství pro mír. Uznáváme – když ne formálně, tak fakticky – ruské právo veta ve všech otázkách týkajících se zahraničněpolitické a bezpečnostní budoucnosti států náležejících v minulosti k východnímu bloku, což se především týká našich bezprostředních východních a jiho-východních sousedů. Krátce řečeno, myslíme i dnes v kategoriích bipolární Evropy.

Tím, že tato a další opatření zdůvodňujeme tvrzením, že musíme Rusku pomoci a že musíme brát ohled i na jeho specifické problémy, a tak přispět k jeho vnitropolitické stabilitě, vytváříme junctim mezi vnitropolitickým vývojem v Rusku a naší zahraniční politikou. Tento junctim už nemůžeme odvolat, aniž bychom se vystavili podezření, že se vůči Rusku chováme nepřátelsky.

Ovšem na vnitropolitický vývoj v Rusku nemáme ani nejmenší vliv. To ale znamená, že naše zahraniční politika – především naše evropská politika – je závislá na faktorech, které nemůžeme sami ovlivnit. V konečném důsledku to znamená, že tím vlastně Rusku přiznáváme právo spolurozhodovat o všech otázkách budoucího západoevropského uspořádání.

5) Od takových opatření očekáváme, že mohou přispět k zapojení Ruska do západoevropského mírového pořádku. Myšlenka zapojení Německa prostřednictvím tehdejších Evropských společenství do západního společenství (a tím institucionální zajištění orientace Německa na Západ) sehrála významnou roli při založení NATO, při vzniku EHS a pozdějšího ES. Bylo to správné a osvědčilo se to.

Rovněž Evropská unie, pokud si dokáže udržet své vnitřní propojení, je dostatečně silná k tomu, aby udržela německou orientaci na Západ, a tím trvale zajistila západní orientaci celého sjednoceného Německa. Vždyť i země ESVO jsou orientovány na Západ a mají zájem o zapojení Německa do západní hodnotové sféry. Budou tedy podporovat všechna institucionální opatření, která toto napojení zajistí.

Pokud se ovšem do našich západoevropských unionistických institucí a do jejich nadnárodních „výhonků“, jakými jsou NATO, ZEU a Partnerství pro mír, pokusíme zapojit i Rusko, pak to bude asi příliš. To však ještě nemusí znamenat, že se EU pod tíží této zátěže zhroutí. Ale jistě by se změnila. To by se opět projevilo na její integrační funkci. Právě tato schopnost by se „přepětím“ funkcí snížila. Západní Evropa by „napojení“ východní Evropy zaplatila ztrátou vnitřní koheze. To by znamenalo oslabení právě těch sil, na něž je odkázána, chce-li dosáhnout úspěšné politické integrace.

6) Pokud se týká Německa, nelze vyloučit, že by zapojení Ruska do západoevropského systému institucí a do atlantického společenství snížilo, ne-li zrušilo, samotnou „západní“ schopnost zajistit přítomnost Německa v hodnotovém systému Západu. Přinejmenším by

se mohlo stát obtížnějším bránit jeho „napojení“ na Západ před pokusem, jež by mohlo vyplývat z přílišné blízkosti Ruska. Jinými slovy, „přetížení“ integrační úlohy institucí a struktur, s jejichž pomocí západní Evropa až dosud utvářela svou politickou a hospodářskou integraci a „poutala“ i Německo, by mohlo vést k tomu, že by došlo k uvolnění německého „napojení“ na západní Evropu.

Moskva už tuto možnost rozpoznala. Jelcin usiluje o německé přátelství a naši zemi označuje za klíč k návratu Ruska do Evropy. Podle jeho přesvědčení jsme jedinými, kdo mohou pomoci Rusku při jeho obnově. Nikoli američtí pomocníci a vědci, ale němečtí – tvrdí Jelcin – rozumějí Rusku a jeho transformačním problémům. Partnerem Ruska ovšem zůstanou Spojené státy, protože Rusko je jadernou mocností a může žádat, aby jako taková bylo akceptováno přesto, že se nachází uprostřed politickým a hospodářských těžkostí. Ale k takovému partnerství patří též Němci, protože i jim USA nabídl partnerství ve vedení.

Mnohým Němcům lichoť představuje, že by v důsledku změn v Evropě mohli opět převzít jednu z klíčových rolí. Mnozí považují za sympatickou myšlenku, podle níž by se Německo a Rusko (v tomto pořadí) jako „napojené“ země mohly vyvinout ve státy schopné „napojovat“ další.

7) Otevřením dosavadní evropské strategie, která byla strategií západoevropskou, pro celou Evropu dojde prakticky ke změně všech podstatných předpokladů, jež tuto strategii činily úspěšnou. O tom, jaké to bude mít následky, se nediskutuje. Pokud budou Rusku poskytovány další koncese, nebude ani možná politicky účinná diskuze. Pokud současný vývoj – a s ním i „napojení“ Ruska – bude pokračovat, snahy proti tomu něco udělat budou mít menší vyhlídky na úspěch. Pokusy v tomto smyslu budou potlačovány argumentem, že by mohly podněcovat nacionalistické síly v Rusku, a tím koneckonců ohrožovat i západní Evropu.

Nevypočitatelnost ruského – a obecně také východoevropského – vývoje může negativně ovlivnit i západoevropskou integraci a atlantickou kooperaci. To by nás zase mohlo svést k pokusům vyhnout se konfrontaci pomocí častých ústupků a kompromisů. Právě to už možná Moskva rozpoznala v tom, že Západ rozlišuje mezi západní a východní Evropou a že Polsko a další státy visegrádské skupiny a pobaltské státy považujeme za součást západní Evropy. Varování Moskvy před „vylučováním“ Ruska není ničím jiným než pokusem o zabránění rozšíření západoevropských mírových pořádků na uvedené země do doby, než Rusko získá možnost spolurozhodování.

Pokud těmto požadavkům vyhovíme, pak přispějeme k tomu, že dojde opět k vytvoření jistého druhu přednostního postavení Ruska v podobě „Jelcinovy doktríny“. Šlo by o realizaci nároku Ruska na spolurozhodování ve všech otázkách, jež by se týkaly jeho „sféry vlivu“. Bez souhlasu Ruska by v tomto prostoru nemohlo dojít k žádným změnám. Oblast svého vlivu Rusko spatřuje v podstatě na území svého mocenského a zájmového vlivu v hranicích bývalého Sovětského svazu. Rusko rozlišuje mezi „nejbližšími sousedy“, tedy mezi státy na území někdejšího Sovětského svazu, a státy náležejícími k bývalému východnímu bloku.

Západ už ukázal, že by byl ochoten nenabídnout Polsku členství v NATO, protože Moskva vznesla námitky. To v praxi znamená, že Moskva už právo spolurozhodování prakticky dostala. Diskuze o zvláštním postavení Ruska v Partnerství pro mír naznačuje, jak nejistou se stala východní politiky západní Evropy a Severoatlantické aliance. Na tom nemění nic ani ujišťování západních politiků, že Rusko v žádném případě právo veta nedostane. V praxi už totiž takové právo dostalo, a to opět s ohledem na vnitropolitické těžkosti, které by Jelcina čekaly v tom případě, kdyby Západ nebral dostatečný ohled na ruské zájmy.

II.

Konec bipolárního světa však neotřásl jen dosavadními zahraničněpolitickými jistotami a nevedl jen k zahraničněpolitickým zmatkům. Zmatky zasáhly i naše dosavadní hospodářské a sociálněpolitické jistoty. Boj mezi systémy byl rozhodnut ve prospěch demokracie a sociálního tržního hospodářství. Ovšem toto „vítězství“ vedlo k novému neklidu,

protože odhalilo problémy a rozpory v našich vlastních cílech a hodnotách. Kritické otázky už nemohou být odbyvány s poukazem na západní převahu.

Se zmizením nepřítelů zmizelo i sebeuvědomění vlastní západní ideologie. Najednou si bolestně uvědomujeme nedostatky, který byly dlouho překryty ideologickou konfrontací. Nejen naše aliance, ale také naše ideologická identita byla utvářena konfrontací studené války. Poté, co konfrontace odpadla, máme i my najednou problémy s naší hodnotovou identitou.

1) Pro trvalou kohezi atlantického partnerství to může být stejně významné jako hledání nové bezpečnostně-politické identity. Přitom na obou stranách Atlantiku jde především o snahy o rozpoznání vzniklých politických, společenských a sociálních problémů a o hledání cest k jejich překonání.

Konkrétně jde např. o snahy patrné ve Spojených státech, jejichž cílem je pokus o nové utváření vztahu individuality a společnosti, vazeb mezi nimi a jejich sladění s východisky, jež jsou patrné v Německu a v Evropě. Společnosti na obou stranách Atlantiku trpí stejnými nemocemi, i když v různých stadiích a s rozdílnými symptomy. Přesto máme značné těžkosti s navázáním dialogu o možných terapiích.

Dosavadní institucionální roviny, na nichž se zatím diskutovalo o evropsko-amerických problémech, jsou stěží připraveny zabývat se těmito otázkami. I zde přibýlo nových témat, otázek a odpovědí. Obvykle se jedná o tématech, která známe už léta a která se stále znovu a znovu – jen v jiné podobě – opakují. Jak poznamenal už Galbraith v padesátých letech, o ničem se nediskutuje tak dobře, jako o už vyřešeném problému. A tak se stává, že se konference, semináře i programy změní v „rituální obřady“ řešící staré otázky, jež se týkají nikoli budoucnosti, ale minulosti.

2) Budoucnost. To znamená, že Severoatlantická aliance musí být definována nejen jako společenství obranné, ale také jako společenství pro učení. V minulosti stály v popředí společné zájmy obrany, zatímco ostatní hodnoty se zdály být samozřejmostí. V budoucnosti tomu bude naopak. Budou to právě ony hodnoty, jejich zakotvení v kultuře a jejich materializace v podobě institucí, které budou muset stát v popředí. Je ovšem těžké říci, zda pochopení prvořadého významu těchto otázek bude pro zachování západních kultur v podobě, v jaké je známe, dostačující v míře, která nahradí „výpadek“ vědomí nutnosti společné obrany. Je však jisté, že soudržnost západního světa, jednota jeho etických a normativních základů, jakými jsou individuum, jeho právní a politická ochrana, jeho vztah ke společenství a společenství hospodářských a politických zájmů, závisejí na tom, zda se podaří společně rozvíjet západní kultury i v budoucnosti.

To v žádném případě není tak úplně samozřejmé. Evropa se svým znovusjednocením změnila. Stejně jako znovusjednocení Německa ovlivnilo celé Německo, tak znovusjednocení Evropy ovlivní celou Evropu. Nepůjde jen o pomoc východní Evropě, především Rusku, a o pomoc zemím SNS, což je často obecná představa. Nutnost výstavby východní Evropy a nutnost podílet se na ní donutí západní Evropu i ke změnám vlastních hospodářských struktur. To se dotkne nejen zemědělství, jehož v poválečných dobách těžce získaná rovnováha bude značně narušena obnoveným zemědělstvím východoevropských zemí. Bude to platit rovněž o oblasti konvenčních technologií.

Právě v této oblasti budou Východoevropané schopni díky západnímu kapitálu, know-how a svým nižším výrobní nákladům nabízet levnější výrobky než Západ. Za těchto podmínek bude západní Evropa schopna udržet svou životní úroveň jedině tehdy, jestliže se jí podaří přicházet s novými vědecko-technickými poznatky a realizovat je v praxi. To ovšem bude možné pouze za předpokladu, že obyvatelé západní Evropy budou ochotni takové strukturální změny akceptovat, protože tyto změny budou přímo souviset s přerozdělením práce v celé Evropě. Už i u nás v Německu máme možnost poznat, jaké potíže to přináší v období jen nízkých hospodářských přírůstků.

3) Stát ve východní Evropě bude muset při hospodářské obnově hrát daleko větší roli než ve vysoce rozvinutých průmyslových demokraciích. Tato skutečnost posílí ty síly v Evropě, které už dnes požadují od státu a institucí Evropské unie daleko větší spoluodpovědnost za průmyslový rozvoj. Diskuze o industriální politice v Německu a v západní

Evropě bude ovlivněna hospodářskou a sociální obnovou na Východě, bude tedy probíhat odlišnou cestou, než jakou by šla, kdyby nedošlo k evropskému znovusjednocení.

V každém případě angažovanost Západu ve východní Evropě ovlivní i politický, hospodářský a kulturní vývoj v západní Evropě. To se dotkne rovněž hodnotové stupnice Západu. Projeví se to též v rozdílném chápání demokracie a demokraticko-právního ústavního pořádku. Východoevropské státy budou po delší dobu odkázány na vládní reformy, které budou realizovat v podobě, formálně vypadající demokraticky, avšak ve skutečnosti zůstanou daleko za našimi měřítky demokracie.

Předpokladem západní industriální demokracie je existence „civil society“, která přináší tento typ demokracie a neustále ji legitimuje svou aktivní spoluúčastí na jejím utváření. Ve státech na území bývalého Sovětského svazu tato srovnatelná a nezbytná součást demokratických infrastruktur však schází. „Civil society“ v západním slova smyslu se zde ani nemohla za tak krátkou dobu vytvořit. V Rusku pro ni po sedmdesátileté diktatuře scházejí všechny nutné předpoklady. I z tohoto důvodu se budou jeho politické a společensko-politické pořádky ještě dlouho dobu výrazně lišit od našich. Přesto je však budeme nuceni akceptovat jako projevy probíhajících změn.

To samozřejmě posílí ty síly v Evropě, které tváří v tvář rostoucím problémům volají po vládě silné ruky. Naše svobodné demokracie se budou muset připravit na zvládnání tohoto problému. Právě z tohoto důvodu se zvyšuje nutnost zabývat se právními předpoklady v Evropě.

Evropské znovusjednocení a vliv východoevropského myšlení však budou mít stále větší vliv na přehodnocení vztahu individua a společnosti. Tento proces se musí uskutečnit v každém případě. Jeho výsledek bude v budoucnu ovlivněn také jinými představami o významu individua a o jeho vztahu ke společnosti. Ty síly v Evropě, které lze označit za spíše reakční, se budou i v tomto ohledu cítit posíleny. I proto uvítají tento proces.

Pokud by Evropa pochopila okolnosti vyplývající z výstavby východní Evropy jako příležitost k podtržení role státu a společnosti i v západní Evropě, pomohlo by to k odbourání řady bariér stojících ještě dnes mezi Východem a Západem, jež ztěžují užší spolupráci se zeměmi východní Evropy na poli politickém, kulturním, a tím i hospodářském. Pokud k takovému vývoji nedojde, což lze očekávat spíše v případě západní části Evropy, pak může dojít ke vzniku dělicích čar mezi stávající Evropskou unií a ještě daleko výrazněji pak mezi Evropskou unií rozšířenou o státy visegrádské skupiny a zbytkem východní Evropy. Nemělo by to vliv pouze na připravenost k další politické integraci, mohlo by to rovněž ovlivnit uskutečnění dalšího hospodářského, ale především měnověpolitického sblížení Evropy.

III.

U příležitosti nadcházejícího jednání Evropské rady na Korfu, ale především proto, že doba německého předsednictví v EU k tomu poskytuje vhodnou příležitost, by měla nejen Evropská unie, ale i Německo kriticky přehodnotit svou zahraniční a bezpečnostní politiku vůči východní Evropě. Stanovení střednědobých i dlouhodobých zahraničněpolitických cílů se nesmí omezit pouze na všeobecná prohlášení, což by posloužilo spíše k zamlžení než k vyjasnění společných východisek. Tyto cíle musejí být tedy definovány jasněji a operativně.

Nejasnosti a rozpory musejí být překonány. Jinak budou ztěžovat soudržnost atlantického společenství a Evropské unie. Rovněž by posílily pochybnosti o možnosti společné západoevropské zahraniční politiky a zejména by mohly zkomplikovat německo-francouzský vztah.

1) Předpokladem pro zodpovězení celé řady dílčích otázek je jednoznačná odpověď na otázku, zda státy visegrádské skupiny patří k západní Evropě, zda mají nárok podílet se na jejím mírovém pořádku a na její ochraně prostřednictvím Severoatlantické aliance. Pokud se západní Evropa nehodlá sama dobrovolně zřít NATO, může být odpověď na tuto otáz-

ku jediné pozitivní. Státy visegrádské skupiny k západní Evropě patří, a proto se mají právo podílejí i na bezpečnosti a obraně západní Evropy. To však neznamená, že by se již brzy musely stát členy NATO, ale znamená to, že patří do zájmové sféry západní Evropy. Ohrožení jejich nezávislosti a bezpečnosti je tedy ohrožením západní Evropy, jinak řečeno, jde o ohrožení Evropské unie a NATO.

Tím však ještě není zodpovězena otázka, zda k západní Evropě patří též další státy „sféry vlivu“ bývalého Sovětského svazu. Odpověď na tuto otázku poskytne až další vývoj. Avšak především pro bezprostřední sousedy Německa a Rakouska (jako dalšího člena EU) má smysl pouze jednoznačná, a to kladná odpověď na tuto otázku. Jedině tímto způsobem je možné odstranit nebezpečné ambivalence mající tendenci k zesilování doprovázenému přetrvávající nejasností při definování této problematiky.

2) Na základě zásadních rozhodnutí musejí být nalezeny odpovědi na následující otázky:

a) Chceme (tj. Německo a Evropská unie) utvářet svůj vztah ke státům visegrádské skupiny jednotlivě? Mělo by se jejich přijetí do EU uskutečnit podle dosavadního schématu, podle něhož hospodářská integrace předchází integraci politické? Anebo by se mělo politické přijetí urychlit, a to s ohledem na délku trvání transformačního procesu? V jaké formě by měly být státy visegrádské skupiny politicky přičleněny k západoevropskému mírovému pořádku?

Jaké bezpečnostní garance jsme státům visegrádské skupiny připraveni poskytnout, pokud jejich touha po okamžitém členství v NATO není považována za oportunistické rozhodnutí? Jsme připraveni těmto státům garantovat bezpečnost podobně, jako se to stalo v případě východního Německa, tj. bez přítomnosti vojenských jednotek NATO na jejich území?

Jakou hospodářskou pomoc jsme připraveni poskytnout státům visegrádské skupiny na podporu jejich transformačního procesu? To se týká otázky možného objemu finanční podpory, stejně jako naší připravenosti k otevření našich trhů pro výrobky ze zemí této skupiny. Jak ovlivní otevření našich trhů dosavadní dělbu práce v Evropě? Co to bude znamenat pro agrární politiku EU? Jakou míru hospodářské i politické odpovědnosti chceme vůči státům visegrádské skupiny převzít obecně?

b) Jaké vztahy chceme navázat s pobaltskými státy? Jsme připraveni podporovat jejich politickou nezávislost hospodářskou pomocí, a tak vlastně působit na jejich vztah k ruským menšinám? Jakým způsobem ovlivní náš vztah k pobaltským státům očekávané přijetí Finska a Švédska, jejich nejbližších sousedů, za členy EU? Jaké důsledky to bude mít pro náš vztah nejen k Polsku, ale především k Litvě?

c) V jakém rozsahu jsme připraveni zapojit Rusko a ostatní země SNS do západního společenství, do stávajícího integračního procesu v západní Evropě a do západních institucí? Měli bychom přijmout různá měřítka, která by potvrdila výjimečné postavení Ruska vůči těmto zemím? A pokud ano, tak v jakém rozsahu?

O jaký bezpečnostně-politický vztah s Ruskem usilujeme? Je Partnerství pro mír dostatečně jasně definováno, aby se Rusko jako světová mocnost mohlo stát jeho součástí? Nebo je zde nebezpečí, že spoluúčast Ruska vedle Spojených států povede k obnově bipolární Evropy, byť za jiných podmínek?

d) Jaké důsledky mají členové EU a NATO vyvodit z nejistot východoevropského vývoje? Co to znamená pro budoucnost Bundeswehru, pro jeho úkoly a rozpočtové priority?

Co to znamená především pro německo-francouzskou vojenskou spolupráci a co pro nasazení Bundeswehru mimo území současných členů NATO?

Jak budeme z bezpečnostně-politických hledisek kvalifikovat vojenské konflikty mezi jednotlivými zeměmi SNS? Jak budeme na tyto konflikty reagovat v tom případě, když vyústí ve vojenskou srážku? Budeme připraveni – a pokud ano, v jaké míře – garantovat zemím visegrádské skupiny bezpečnost?

e) Jaké důsledky pro západní Evropu vyplynou z uznání Ruska jako světové velmoci, a to především tehdy, jestliže západní Evropa převezme v rámci atlantického společenství samostatnou funkci? Jaký význam bude přisouzen obsahovým, politickým a geografickým definicím západní Evropy v bezpečnostně-politických otázkách?

Jak by měl být definován náš vztah k východní Evropě obecně a k Rusku zejména? Jak velký prostor máme pro národní politiku vůči východní Evropě? Do jaké míry by byla vlastní národní politika sjednotitelná s očekávanou zahraniční celoevropskou politikou?

f) Jakým způsobem by k těmto otázkám měly přistupovat instituce EU? Jaká opatření chceme přijmout především pro možné zapojení zemí visegrádské skupiny do EU?

Jaký zpětný vliv může mít odpovídající orientace Západ-Východ EU na její severojižní dimenzi, což byl až donedávna rozhodující směr? Můžeme vycházet z toho, že středomořské země, které jsou členy EU, budou ochotny přijmout novou orientaci EU s vědomím, že rostoucím problémům středomořského prostoru nebude moci být věnována odpovídající a potřebná pozornost?

Nebude v tom případě Evropa hospodářsky i finančně „přetížena“ hospodářskou a politickou obnovou východní Evropy a nutností zvládnout problémy Středomoří (vzrůstající tlak stále přibývajících množství obyvatelstva v severní Africe, nárůst islámského fundamentalizmu, latentní konflikty na Blízkém východě)? Jak se vyhnout tomuto „přetížení“? Jaké vnitropolitické hranice má naše snaha pomoci hospodářsky i finančně? Jsme připraveni definovat priority, abychom neztratili zahraničněpolitickou akceschopnost, kterou podle železného zákona logiky získává ten, kdo je připraven vyvíjet největší nátlak?

* * *

Závěrem chci konstatovat, že důsledná a nic nepřikrašlující diskuze o západní politice vůči východní Evropě je v Německu i v rámci celé EU nevyhnutelná. Bude nutné, aby o těchto otázkách diskutovali nejen odborníci, ale i široká veřejnost. Už dnes lze říci, že předpokladem pro akceptaci změn je vytvoření základů kvalifikované veřejné diskuze. Protože bez vnitropoliticky zajištěné akceptace zůstane i ta nejlepší zahraničněpolitická koncepce pouze akademickou záležitostí.